

ERRONKAL. *

¡Bizi bedi Nafarroa!

I.

¡Erronkal-ibar ezkutatiya!
 ¡Zenbat umanten kabiya!
 Basoz, arkaitzez, estalirikan
 Arkitzen zera guztiya.
 Sortitzak, nonbait, arkaitz oyetan
 Jarri du indar aundiya,
 Jarri du ausartz¹ izugarriya,
 Ereñ du kemen biziya,
 Menditarraren biyotza, geldi
 Dedin indarrez jantziya.

¡Bai, bai! ¿zergatik ¿zergatik! no-
 Bestela zure semeak, (la
 Azaltzen dira bazter danetan
 Ausardi biziz beteak?
 Ardiyak zaitzen azi diranak,
 Gerratan oitu gabeak,
 ¿Nola dakusgu milla ta milla
 Gudatan garaitzalleak,
 Irabazirik izen ospatsu,
 Kondairak ongi gordeak?

Ugaritsuak dirade zure
 Mendi-latzetan arkaitzak;
 Ugaritsuak zure gereizdun
 Basoetako zuaitzak,
 Ekaitz gogorak eziñ lurrera

Dituen beziñ bortitzak;
 Ugari zuri zizkitzun eman
 Soro-larreak Sortitzak;
 Baña geyago dirade zure
 Seme bikaiñen garaitzak.

Zure kondaira miresgarriyan
 Baldin bagera tinkatzen,²
 ¡Zénbat azaiña, zénbat egintza
 Omentsu³ ez da topatzen!
 Ez dira danak, azturik, laster
 Mendi-tartean gelditzen;
 Ez ditu danak erruki-gabe
 Denboren autsak estaltzen;
 Baizik batzuek, aitarren-seme
 Dirade gugan iristen.

Gugan irichi dan garaipen bat
 Nai nuke nik gaur kantatu,
 Erronkaltarren egintz aundi bat
 Euskal-Erriyan azaldu;
 Nere kantaren soñuarekin
 Mendi zokonak esnatu,
 Beren oyarzun⁴ dunboslariyaz
 Erronkaltarrak goititu,
 Mundu guziyak, beren kondaira
 Leyala dezan mirestu.

(*) Composicion premiada con *Una rosa de oro* en el certámen verificado en Pamplona en 1884. (V. pág. 357).

(1) Valor.—(2) Fijarse.—(3) Glorioso.—(4) Eco.

II.

¿Zér da Náfarrak?... ¿Zér soñu di-
Ebroz onontztik aditzen? (ra
¿Kantauriyako itsasoa da
Bere lekutik irtetzen,
Ubazter danak, zelai guztiyak
Dituelarik estaltzen?... (diyak
¿Zér sumur dira?... ¿Ditu men-
Barrungo suak mugitzen?...
¡Ez!... ¡es! mairuak, mairu-samal-
Dira goiteriz¹ urbiltzen. (dak

Nola chimista su ta-gar, odei
Trinko beltzetik irtenik,
Bere bidean arkitzen duen
Guzti-guztiya zatirik,
Begira dauden gizon gaisoen
Biyotzak, izuz beterik.
Eziñ esan dan beziñ agudo
Tokarteak ² igarorik,
Ikusitzen dan, ondorendikan
Sua, galmena lagarik...

Ekaitz alduna, bildugarriya,
Sugoi-tokiyan ³ sorturik,
Nola dijoan, borchaz odeiyak,
Atsematean, bultzarik,
Itsas-gañean arkitzen diran
Ontzi gaisoak aztiñik,
Arrapatutzen dituen zuaitz
Danak lurrera botarik,
Arkaitzak, ere, bere bultzadaz,
Dar-dar ikaraz jarririk...

Ala mairuak, ondaturikan,
Desegiñikan erriyak,
Soilmendurikan lén eder zeuden
Zelai ta loretegiyak,
Aurrera doaz, mendera nairik
Nafarroako mendiyak,
Azpira nairik, beretan bizi
diraden gizon sutiyak,
Irabaz-nairik, jazar-oyetan,
Omenak eta sariyak.

Erronkaltarrak, mairu-samaldak
Nola datozen jakiñik,
Bildutzen dira mendi-gañetan
Gudu-irrintzak egiñik:
Gizonak esta emakumeak
Guztiyak daude suturik,
Armaturikan daude guztiyak,
Danak, ausartzaz beterik;
Gordozkeratu nairik mendiyak,
Danak geziyak prestarik.

¡Mairuak datoz!—esaten dute—
¡Begira nola datozen!
¡Begira beren arma-burniyak
Nola duten distiatzen!...
Chit asko dira... baña ¿zér dio?...
Gure mendiyak igotzen
Gichiturikan geldiko dira...
¡Ez bildur izan! ¡ez arren!
¡Aurrera, beraz! ¡aupa t'aurrera!
¡Mutillak, jechi gaitezen!

Eta nola dan uramilde ⁴ bat
Jechitzen mendi gañetik,
Arkaitzak bera saltatutzean,
Agitzki dunbots egiñik;
Ala Nafarrak amiltzen dira
Mendiyak bera, pizkorrik,
Zantzoka, baso-charetan dauden
Pizti guztiyak izurik,
Mairudiyetan beren irrintzaz
Izaldura ⁵ sarturik.

Olast-aldean top-egin dute
Menditarrak ta mairuak;
Elkarren kontra jazarran asi
Dira biziro sutuak,
Oi duten eran, goyetan elkar
Jo gogor odei gartsuak...
Ango deadar izugarriyak,
Ango burniyen soñuak,
Ango negarrak, angó kurrikak,
Ango chiliyo mintsuak...

(1) De soberbia.—(2) Los espacios.—(3) Region etérea.—(4) Cascada.—(5) Pavor.

Gogor, chit gogor gudatzen dira
 Batzuek eta besteak;
 Guztiyaz daude, guzti-guztiyak
 Ausardi biziz beteak...
 Baña Nafárrak, ikusitzean
 Gañean mendi maiteak,
 Ikusitzean, an urbillan,
 ¡An! beren jayot-echeak,
 Aurrera doaz pizkor, egiñaz
 Azaiña berdingabeak.

Aurrera doaz... eta mairuak
 Asitzen dira bildurtzen,
 Begiratzen zenbat anaiya
 Diran illotzik erortzen;
 Begiratzean, zeñ ausarkiro
 Diran Nafárrak gudatzen,
 Begiratzean nola doazen
 Jazar-tokiyaz¹ nausitzen,
 Nola doazen, alde danetan,
 Etsaiyak azpiratutzen.

Iges dijoaz mairu-martitzak...
 Lagarik jazar-tokiya,
 Iges dijoaz, beren joairan
 Galdurik zuten guztiya...
 Erronkaleko emakume bat,
 Umantsua² ta sutiya,
 Aurreratzen da, segitzen die,
 Garturik biyotz alaiya,
 Terrege-mairu Abderraman-i
 Kendutzen dio biyiya.

Danak joan dira... Lokabe³ daude
 Nafárrak, zuen mendiyak:
 Alperrik etor ziran mairuak...
 Alperrik... Ujol biziyak,
 Goaitik⁴ indar biziz irtenik,
 Ondatzen ditu zelaiyak,
 Ondatzen ditu landak, alorrak,
 Ondatzen ditu saroiyak...
 Baña ¿sekulan ondatu ditu
 Baso ta mendi goitiyak?...

¿Zér uste zuben Abderraman-ek?
 ¿Zér uste zute mairuak?...
 ¿Pentsatzen zuten menderatzea
 Nafárren mendi goitsuak?...
 ¡Uste zoroa!... Beren belaunak
 Dirade guztiz malguak...⁵
 Beren bularrak guztiz bigunak...
 Gorputzak minberatsuak...
 Eta mendiyak, gogorak... eta
 Gogorrentzako sortuak.

Alper-alperrik izan ziraden
 Mairu guztiyen indarrak,
 Alper-alperrik... emen ez dauka
 Lekurik atzerritarrek...
 Bertakoentzat Jaunak egiñak
 Dira mendiyak, ibarrak...
 Eta mairuak ¿azpiratu nai
 Zituzten Erronkaltarrak?...
 Fortun Garzia beste Erregerik
 Ez dute bear Nafarrak...

Eta norbaitek, egunen baten
 Badu sentitzen ustea,
 Zu mendeturik, ikusitzeko,
 Erronkal-ibar maitea,
 Gogora dezan, azterritarren
 Goinaiyen azken tristea,
 Gogora dezan zeñ indartsua
 Dan zugañ dagon jendea,
 Mendi-gañetan izkriba zazu:
Lokabea ta pakea.

K. ECHEGARAY-KOAK.

(1) Del campo de batalla.—(2) Heróica.—(3) Libres.—(4) De cáuce.—(5) Suas, blandas.